

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی:

مراجع فارسی (علوم انسانی؛ 7)

فرهنگ جامع زبان فارسی

جلد اول

آ

علی اشرف صادقی

مریم عامریان

بهار ۱۳۹۳

۳. این فرهنگ از نوع فرهنگ های تاریخی می باشد که برای نخستین بار در ایران تدوین شده است. در این فرهنگ سرگذشت و سرنوشت هر واژه مشخص شده است. در این فرهنگ برای هر تفکیک معنایی شواهد بسیاری از قرن چهارم هجری تا امروز درج شده است. از این رو کاربر از تاریخ تقریبی ورود و خروج یک واژه و حتی یک تفکیک معنایی آگاهی می یابد. برای واژه «آتش» در فرهنگ بزرگ سخن ۱۱ معنی آمده است، ولی در فرهنگ فرهنگستان ۳۰ معنی؛ به همین ترتیب تعداد ترکیبات واژه ها نیز بسیار بیشتر از فرهنگ های دیگر است.

۴. ریشه شناسی لغات در آن لحاظ شده است برای نخستین بار در فرهنگ نویسی فارسی ریشه شناسی (ایتمولوژی) هر واژه نیز ذکر شده است، به این ترتیب هر مراجعه کننده ای ذیل هر واژه فارسی می تواند پیشینه آن از پهلوی و مانوی و اشکانی گرفته تا اوستایی و فارسی باستان و حتی سنسکریت و ایران باستان اطلاعات لازم را به دست آورد.

۵. واژه ها و لغات علمی جدید همراه با تعریف مختصر و دقیق آن ها بیان شده است
۶. واژه های مصوب فرهنگستان از یک س و و کاربردمداری آن از طرف دیگر ویژگی های این فرهنگ را تشکیل می دهد

۳. نشانی شواهد

برای هریک از منابع مکتوب در پیکره یک نام اختصاری در نظر گرفته ایم که معمولا شامل نام نویسنده است و اگر نام نویسنده ی منبعی مشخص نباشد، نام خود کتاب ، نام خود کتاب، نام اختصاری آن است، مانند: تفسیر طبری

۴. متن شواهد

گاهی در بعضی از شواهدی که از متون کهن نقل شده اند، ویژگی های رسم الخطی کهن را حفظ کرده ایم مانند "هرچ" که شکل امروزی آن "هرچه" می باشد

ویژگی منبع

چنانچه از مقدمه کتاب بر می آید ویژگی های ذیل را می توان برای این فرهنگ برشمرد :

۱. این منبع تمام ادوار زبان فارسی را در برمی گیرد
۲. براساس یک ساختار پیچیده رایانه ای و نرم افزارای تدوین شده است قالب نرم افزاری این فرهنگ مشتمل بر واژه ها و ترکیبات یک هزار و ۲۰۰ اثر از متون فارسی از قرن چهارم تا امروز همراه با شواهد و ارجاع آنهاست. علاوه بر متون ادبی، تاریخی، جغرافیایی، دینی و کلامی و فلسفی و علمی، از روزنامه ها، مجلات و پایگاه های اینترنتی هم در تدوین و نگارش این لغت نامه استفاده شده است. همچنین در مورد واژه های مربوط به حرفه ها و پیشه ها بیشتر این واژه ها بر اساس تحقیقات میدانی تعریف نگاری شده اند.

فرهنگ جامع زبان فارسی / تدوین و ویرایش

گروه فرهنگ نویسی فرهنگستان زبان و ادبیات

فارسی؛ زیر نظر علی اشرف صادقی . تهران :

فرهنگستان زبان و ادب فارسی، ۱۳۹۲.

ج ۱ ۴۱۸/ف ۲۹۵۴/PIR

طرحی که حدود ۱۵ سال پیش با حمایت

فرهنگستان زبان و ادب فارسی و زیر نظر دکتر علی

اشرف صادقی آغاز شده و ماحصل آن، فرهنگنامه‌ای

بالغ بر ۲۵ تا ۳۰ جلد ۱۰۰۰ صفحه‌ای خواهد شد. آ

می‌توان گفت که ۱۰۰ هزار مدخل اصلی و نزدیک

به ۴۰۰ تا ۵۰۰ هزار زیرمدخل برای این فرهنگ

پیش‌بینی می‌شود. جلد اول را کتابخانه مرکزی

دانشگاه فردوسی تهیه کرده است که این مجلد در

برگیرنده حرف «آ» و مقدمه است

در حال حاضر حدود ۳۰ پژوهشگر در گروه

فرهنگ‌نویسی در این طرح به سرپرستی دکتر علی

اشرف صادقی از زبان‌شناسان و محققین نامدار کشور

و عضو پیوسته فرهنگستان زبان و ادب فارسی

فرهنگستان فعالیت دارند، ر قرار است تدوین این

فرهنگ طی ۱۰ تا ۱۵ سال به پایان برسد

سروراستار

علی اشرف صادقی دارای مدرک لیسانس ادبیات

فارسی از دانشگاه تهران و مدرک دکتری زبان

شناسی عمومی از دانشگاه سوربن فرانسه می باشد

وی از سال ۱۳۷۸ پس از بازنشستگی تمام همت

خود را صرف تدوین فرهنگ جامع زبان فارسی

نموده است این طرح قریب ده سال پیش با حمایت

فرهنگستان زبان و ادب فارسی و زیر نظر ایشان آغاز

شده است. صادقی از اعضای پیوسته فرهنگستان و

مدیر بخش فرهنگ نویسی و دبیر مجله فرهنگ

نویسی نیز می باشد که تدوین جلد نخست این

فرهنگ را در برنامه کاری خود داشته است. وی

همچنین پایه گذار مجله زبان شناسی نیز می باشد

ساختار کتاب

الف) در این فرهنگ مدخل ها بر اساس ترتیب

الفبای فارسی مرتب شده اند و در این میان تفاوتی

بین مدخل های اصلی و فرعی وجود نداشته است

ملاک در مرتب کردن مدخل ها در وهله ی اول

فقط صورت نوشتاری مدخل هاست

ب) صورتهای زبانی (مانند آب) که در این فرهنگ

مدخل نخواهند شد عبارتند از :

۱. صورت های زبانی که فقط در آثار یک نویسنده

به کار رفته است مانند پیش وجود و پیش بقا در

اشعار نظامی

۲. ترکیباتی که با قواعد عام واژه سازی ساخته می

شوند و ساختشان قیاسی است ، مانند: آدم فروش

۳. صورت های اشتقاقی یا ترکیبی حاصل از

گونه های مختلف گفتاری و املائی یک واحد

واژگانی مدخل نشده اند مانند آتش زا

ج) برخی افعال مرکب مدخل اصلی قرار گرفته اند

مانند : جیم شدن

د) عدم استفاده اسامی خاص به عنوان مدخل

ه)ارجاعات

مدخل های پذیرفته نشده به مدخل های پذیرفته

شده ارجاع داده می شوند

آت(تابع) ← آت [و] آشغال

و) ریشه شناسی

به لحاظ ریشه شناسی واژه هایی آورده شده است

که تخصصان درباره ی آنها هم عقیده می باشند

مانند: آکفت از ریشه ایرانی آغازین «کوبیدن، خرد

کردن»، از گستره هندواروپایی. از ریشه هند و

اروپایی «کوبیدن، زدن؛ شکافتن»

ز) ارجاع به منابع شواهد

۱. تاریخ شواهد

تاریخ شواهد را قبل از متن و داخل کمانک

آوردیم.مانند ۱۳۷۸ش.«شاهد»

۲. منابع شاهد

منابع مورد استفاده ما متون نظم و نثر مکتوب و نیز

نوشته هایی است که از اینترنت نقل شده اند